

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

E.Ç. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2023/3347

Karar Tarihi : 30/4/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : E.Ç.

Vekili : Av. Muhammet Kürşat ÜÇÜNCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şikâyet hakkının kullanılmasından dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilme nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/1/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

4. Bir kamu kurumu bünyesinde öğretmen olarak görev yapan başvurucu, olay tarihinde on yıl süren evliliğini sona erdirmek amacıyla avukatı yardımıyla eşi N.E.A.ya boşanma davası açmıştır. Bunun üzerine başvurucunun eşi de kendisini temsil etmesi amacıyla serbest avukat olarak görev yapan M.H.Ş.yi (davacı) vekil olarak tayin etmiştir. M.H.Ş. bu süreçte başvurucuya ulaşarak evliliğinin anlaşmalı şekilde sona erdirilmesi maksadıyla bir telefon görüşmesi yapmıştır. Bu görüşme, başvurucu tarafından telefonunda yüklü bir program üzerinden kayıt altına alınmıştır.

5. Başvurucu, yapılan görüşmenin ardından M.H.Ş. hakkında basit tehdit, şantaj ve hakaret suçlarını işlediği iddiasıyla Konya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç

duyurusunda bulunmuştur. Şikâyetle ilişkin beyanında M.H.Ş.nin kendisini aradığını, birden fazla erkekle duygusal bağı olduğuna dair ellerinde ses kayıtları ve dokümanlar olduğunu, istedikleri şekilde anlaşma yapmazsa bu dokümanları Millî Eğitim Bakanlığına sunacaklarını, mesleğinden olacağını söylediğini ileri sürmüştür.

6. Başsavcılık, başvurunun sunduğu ses kaydı üzerinde bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırmıştır. Dosyaya sunulan bilirkişi raporuna göre taraflar arasındaki konuşmanın ilgili kısmı şöyledir:

"Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: E. bey müracaat etti, anlattıklarından sonra sizinle bir görüşeyim istedim. Şimdi galiba bir protokol falan filan görüşmesi de olmuş.

Bayan Şahıs [başvurucu]: Evet.

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Şimdi bana aktardıklarında, sözümü yanlış anlamayın, somut matematiksel söylüyorum yani asla farklı niyetle söylemiyorum, birden fazla gönül ilişkisi dokümanı var benim elimde şuanda, yani whatsapp'dan tutunda, falcı hanımın söylediğine kadar birden fazla, şimdi ben tecrübeli bir avukatım yani çocuk olmasa hiç umrunda değil bu telefonu açmayacaktım ama çocuklar ileride böyle açıp annemin babamın nedir davası neyle ilgilidir diye merak ederler, o çocuğa bu yansımam diye arıyorum böyle anlaşılarak yani böyle herhangi bir karşılıklı maddi bir talepte bulunmadan o da sizden sizde ondan ve yansımadan yani bunların hiç biri davaya yansımadan bitme ihtimali olur mu diye sizi aradım E. Hanım. Çünkü bunların hepsi şahitle sizde vereceksiniz işte deliller ortaya dökülecek, kayıtlar ses kayıtları hepsi dosyaya girecek bunlar artık silinmez, sizin ömrünüz[c]e adliyede duran ve merak edenin gidip bakacağı bir şey haline gelecek, yani olur her insanın farklı bir takım o andaki düşünceleri olur farklı hareketleri olur sebebi ne olursa olsun ben ayıplama adına söylemiyorum olmuştur geçmiştir ama böyle bir durum var isterseniz düşünün, bu numara benim, görüşelim, karşılıklı da görüşebiliriz.

...

Bayan Şahıs [başvurucu]: ...Maalesefo iddia ettiği çok üzücü bir olay istediği kadar whatsapp görüşmeleri de desin, hiçbir koşul altında, cinsellikle ilgili ithamlarını. bakın ben her şeyi sineye çekirim, çünkü kendi yaptığı şeyleri de var elimde. Ablamın hattımı kullanıyordu yıllarca. Ben o işlere girilecek olsa ben kendi ilişkilerini de dökerim. Ben o kısımlarında da değilim ya da hani eve gelmeme vakitlerini, aldığı alkolleri, her şeyi, yani gecenin üçlerinde eve geldiğini, gelmediğini,

...

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Sizi üzmem istemiyorum. Lütfen söylediğimi de tehdit falan diye algılamayın. Zaten ortaya dökülürse dediğimde bu idi. Yani ortaya döküldüğü zaman...

Bayan Şahıs [Başvurucu] : Herkes her şeyi ortaya döker.

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Hayır şimdi şöyle söyleyeyim. Daha önce maalesef böyle oldu. Çünkü bir defa kılıçlar çekildi mi, insanlar bu andan itibaren, o andan itibaren. bu an demiyeyim, o andan itibaren birbirine acımıyor. Yani şöyle söyleyeyim. Şu bendeki dokümanlar ALLAH korusun millî eğitime intikal etse siz mesleğinizden olursunuz. Yani onun için bi oturun. Düşünün makul bi şeyle."

7. Bunun üzerine Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün izni ile davacı hakkında önce Seydişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma yapılmış; akabinde verilen kovuşturma izni ile basit tehdit, şantaj ve hakaret suçlarından yargılama gerçekleştirilmiştir. Başvurucu da bu davaya katılan sıfatıyla dâhil olmuştur. Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesi yapılan değerlendirme sonucunda bilirkişi raporunda yer alan konuşmanın amacı ve içeriği değerlendirilerek davacının atılı suçları işlemediği kanaatiyle ayrı ayrı beraatine hükmetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...sanık ile müdahilin aralarında boşanmaya ve boşanma şartlarına ilişkin görüşmeler olduğu, sanığın müvekkili olan N.E.[A.] ile müdahil arasındaki boşanma davasında ortak yolu bulma, uzlaşma hususunda bir kısım beyanlarda bulunarak, müvekkilinin elinde bulunan müdahilin müvekkilini aldattığına dair bir kısım belgelerin boşanma davasının dosyasına girmesinin her iki tarafın da yararına olmayacağını ifade ettiği, konuşmanın salt sanığın konuşmasıyla veya baskı kurması şeklinde değil karşılıklı olarak devam ettiği, sanığın müdahile şerefini ve saygınlığını rencide edebilecek somut bir fiil veya olgu isnat etmediği, müvekkilinin beyanlarını aktardığı, bunun dışında mal varlığı itibarıyla zarara uğratacağına dair veya sair bir tehditte bulunmadığı anlaşılmış olup, bu şekilde sanığın üzerine atılı tehdit, şantaj ve hakaret suçlarının unsurlarının suç konusu olayda oluşmadığı anlaşıldığından sanığın münnet suçlardan ayrı ayrı beraatine karar vermek gerekmiştir."

8. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar verilmiştir.

9. Bu kez davacı; meslek onuruna ve şahsına yönelik iftira atıldığı, hakaret edildiği gerekçesiyle başvurucu aleyhine Konya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) manevi tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi, şikâyet hakkı ve hak arama özgürlüğü ile kişilik hakları arasındaki çatışmaya yönelik bir değerlendirme yapmış ve ceza yargılaması sonucunda verilen kararın gerekçesini alıntılararak davacının hakaret, tehdit ve şantaj suçlarından beraatine hükmedildiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda anılan suçların işlenmediğini ve şikâyet hakkının zarar vermek kastıyla kötüye kullanıldığını belirterek davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiş ve başvurucu aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...davalının hukuki yanılma ile açıklanamayacak şekilde ve bu sınırı aşarak hakkında ceza soruşturması açılması için başvuruda bulunulduğundan, davacının bu yönde beyanı bulunmadığını beyan etmesine rağmen başvurusunu devam ettirdiğinden kastının mesnetsiz şikâyeti yoluyla davacıya zarar vermek olduğu, şikâyet hakkı davalı tarafından kötüye kullanıldığından, davacının kişilik hakları ile davalının şikâyet hakkı arasındaki çatışan yararlar dengesi, davacı aleyhine bozulmuştur. Yargılamanın ve soruşturmanın yaklaşık 4 yıl sürmekle davacının kişilik hakları zarara uğradığından tarafların sosyal ve ekonomik durumu haksız fiilin ağırlığı ve mahiyeti birlikte değerlendirilerek takdiren 7.000 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline hükmedilmiştir."

10. Başvurucu, bu karar üzerine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi başvurusunun zayıf ve dolaylı da olsa herhangi bir delil ve emare bulunmadan davacıyı şikâyet etmesi ve hakkında soruşturma yürütülmesine yol açması nedeniyle yasal şikâyet hakkı sınırlarını aştığı yönünde değerlendirmede bulunarak istinaf isteminin reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 4/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Ayrıca davacı, mesleğini icra etmesine karşın hakkında yapılan adli ve idari şikâyetlerle iftiraya maruz kaldığından bahisle başvuru hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılık, düzenlediği 1/9/2022 tarihli iddianameyle başvurusunun iftira suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Konya 11. Asliye Ceza Mahkemesince başvuru hakkında iftira suçundan yapılan yargılama sonucunda başvurusunun beraatine karar verilmiştir. Kararda; başvurusunun davacı tarafından işlenmediği bilinen bir suç için suç duyurusunda bulunduğu kabul edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesine yer verilerek atılı suç işlenmediği kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu karar, istinaf başvurusunun reddedilmesi sonucunda 30/11/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

14. 6098 sayılı Kanun'un "Kişilik hakkının zedelenmesi" başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir."

15. Yargıtayın haksız şikâyet nedeniyle manevi tazminat istemlerine ilişkin verdiği kararlarda (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 14/2/2019 tarihli ve E.2016/13345, K.2019/699 sayılı; 29/11/2018 tarihli ve E.2016/8975, K.2018/7434 sayılı; 19/2/2018 tarihli ve E.2016/3988, K.2018/1033 sayılı kararları) vurgulanan temel ilkeler şunlardır:

"Şikâyet hakkı, diğer bir deyimle hak arama özgürlüğü; Anayasa'nın 36. maddesinde: 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir' şeklinde yer almıştır. Hak arama özgürlüğü bu şekilde güvence altına alınmış olup; kişiler, gerek yargı mercileri önünde gerekse yetkili kurum ve kuruluşlara başvurmak suretiyle kendilerine zarar verenlere karşı haklarının korunmasını, yasal işlem yapılmasını ve cezalandırılmalarını isteme hak ve yetkilerine sahiptir.

Anayasa'nın güvence altına aldığı hak arama özgürlüğünün yanında, yine Anayasa'nın 'Temel Haklar ve Hürriyetlerin Niteliği' başlığını taşıyan 12. maddesinde herkesin kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu belirtildikten başka, 17. maddesinde de, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip bulunduğu da düzenleme altına alınmış bulunmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde, kişilik haklarına yapılan saldırının unsurları belirtilmiş ve hukuka aykırılığı açıklanmıştır. 25. maddesinde ise, kişilik haklarına karşı yapılan saldırının dava yolu ile korunacağı açıklanmış, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde ise saldırının yaptırımı düzenlenmiştir.

Hak arama özgürlüğü ile kişilik haklarının karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin bu iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Daha az üstün olan yararın, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Hak arama özgürlüğü, diğer özgürlüklerde olduğu gibi sınırsız olmayıp kişi salt başkasını zararlandırmak için bu hakkı kullanamaz. Bu hakkın hukuken korunabilmesi ve yerinde kullanıldığının kabul edilebilmesi için şikâyet edilenin cezalandırılmasını veya sorumlu tutulmasını gerektirecek yeterli kanıtların mevcut olması da zorunlu değildir. Şikâyeti haklı gösterecek bazı emare ve olguların zayıf ve dolaylı da olsa varlığı yeterlidir. Bunlara dayanarak başkalarının da aynı olay karşısında davalı gibi davranabileceği hâllerde şikâyet hakkının kullanılmasının uygun olduğu kabul edilmelidir. Aksi hâlde şikâyetin hak arama özgürlüğü sınırları aşılarak kullanıldığı, kişilik değerlerine saldırı oluşturduğu sonucuna varılmalıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, hak arama özgürlüğü kapsamında bir ihbar ve şikâyetle bulunması nedeniyle manevi tazminat ödemeye mahkûm edildiğini iddia etmiştir. Hakkında davacıya karşı iftira suçunu işlediğinden bahisle yapılan ceza yargılaması sonucunda beraatine hükmedildiğini, şikâyetinin ciddi bulunması sonucunda soruşturma merciinin verdiği karar üzerine davacının yargılandığını belirtmiş, ayrıca kötü niyetli olduğuna ve şikâyet hakkını kötüye kullandığına dair somut herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın tazminata hükmedilmesiyle gerekçeli karar hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilerek davacının şeref ve itibar hakkı ile başvurucunun ifade özgürlüğü arasında somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak adil bir dengenin kurulması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

23. Başvurucu, açtığı boşanma davasında karşı tarafın vekili olarak görev yapan kişinin kendisine yönelik beyanlarının suç oluşturduğu düşüncesiyle bu kişiden şikâyetçi olmasından dolayı Asliye Hukuk Mahkemesince tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Anılan yargı kararı ile başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale söz konusudur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağılı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörölme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

26. 6098 sayılı Kanun'un 49. ve 58. maddelerinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

27. Müdahalenin *başkalarının şöhret veya haklarının* korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

28. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu daha önce pek çok kararında açıklamıştır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan* [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

29. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

30. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (*Bekir Coşkun*, §§ 44, 47, 48; *Hakan Yiğit* [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66).

(c) İfade Özgürlüğünü İlgilendiren Yönüyle İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

31. İddia ve savunma dokunulmazlığı, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunmalarını sunma ve adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (*Güher Ergun ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkeler hem *medenî hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumazlıkların* hem de bir *suç isnadının* esasının karara bağlanması esnasında geçerlidir (*Adnan Oktar* [1. B.], B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

32. Anayasal güvenceye sahip iddia ve savunma dokunulmazlığı 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da yer almaktadır. Anılan Kanun'un 128. maddesinde yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvurularda muhakeme süjelerinin kişilerle ilgili olumsuz beyanları -belli sınırlar içinde olmak kaydıyla-

hukuka uygunluk nedeni olarak öngörülmüştür (*Kenan Gül* [1. B.], B. No: 2015/17892, 19/2/2019, § 44; *Şeyma Fenercioğlu* [1. B.], B. No: 2015/12747, 7/11/2019, § 39).

33. Söz konusu madde ile her ne kadar dokunulmazlığın kullanımına şekil, yer ve ölçülülük yönünden sınırlama getirilmiş olsa da maddi gerçeklerin iddia ile savunmanın çarpışması sonucu ortaya çıkacağı dikkate alındığında bu sınırlamalar mümkün olduğunca dar yorumlanmalıdır (*Kenan Gül*, § 45; *Şeyma Fenercioğlu*, § 40).

34. 5237 sayılı Kanun'un 128. maddesine göre isnat ve değerlendirmeler, gerçek ve somut vakıalara dayandığı ve uyuşmazlıkla bağlantılı olduğu müddetçe ölçülü kabul edilebilir. Bununla birlikte yargılama esnasında kullanılan ifadelerin ve eleştiri hakkının makul olmayan ölçüde sınırlandırılmasının hem Anayasa'nın 26. maddesi hem de 36. maddesinde güvence altına alınan hakların gereğince yerine getirilmesini engelleyeceği unutulmamalıdır. Yargının işleyişine halel getirmemek adına davanın tarafları ve profesyonel olarak iddia ve savunma görevini icra eden avukatlar bu görev nedeniyle herhangi bir müeyyide veya ceza tehdidi altında kalmamalıdır (*Kenan Gül*, § 46; *Şeyma Fenercioğlu*, § 41).

35. Anayasa Mahkemesine göre de iddia ve savunma hakkının her türlü etkiden uzak olarak kullanılması esastır. Anayasa Mahkemesi bir davada tarafların yargı mercileri önünde iddia ve savunmalarını kaygıya kapılmadan serbestçe yapmaları gerektiğini, iddia ve savunma sınırı içinde kalan hakaretin suç teşkil etmemesinin olayda hakaret kastının bulunmamasına değil adaletin tam olarak yerine getirilmesi sebebine dayandığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine göre bu serbestlik davanın aydınlığa kavuşmasına, diğer bir deyişle hakkın meydana çıkmasına yol açma amacına hizmet etmelidir (AYM, E.1963/163, K.1965/36, 8/6/1965; E.1979/38, K.1980/11, 29/1/1980; *Kenan Gül*, § 47).

(d) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

36. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (*İlhan Cihaner* (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44; *Kenan Gül*, § 52).

37. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında adli makamlara verilen dilekçeler veya mahkemeler önünde sarf edilen sözlerle de olabilir. Bir kişi adli makamlara verilen dilekçelerde ve bir yargılama çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir (*Cem Mermut* [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 37). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran* [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar* (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *Bekir Coşkun*, § 45; *Önder Balıkcı* [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

(e) Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

38. Devletin bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da

güvence altına alınan iddia ve savunma dokunulmazlığı ve ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek olan kriterlerden bazıları şöyledir (*Kenan Gül*, §§ 54, 55; *Şeyma Fenercioglu*, §§ 45, 46):

i. İddia ve savunma dokunulmazlığının kullanılmasını haklı gösterecek emarelerin varlığı,

ii. İddia ve savunma dokunulmazlığının sırf üçüncü kişilere zarar vermek amacıyla kullanılıp kullanılmadığı,

iii. İddia ve savunma dokunulmazlığının kamu görevlilerine karşı görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili konularda kullanılıp kullanılmadığı,

iv. Hedef alınan kişiye yönelik isnatların taraflar arasındaki uyumsuzluk konusuyla -oldukça zayıf veya dolaylı da olsa- ilgisinin bulunup bulunmadığı ve uyumsuzluğun çözümüne katkısının olup olmadığı,

v. Sarf edilen ifadeler ve bunların hedef alınan kişinin yaşamına etkileri.

39. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (*Nilgün Halloran*, § 41; *Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; *İlhan Cihaner (2)*, §§ 66-73).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvuru konusu olayda başvuru, açtığı boşanma davasında eşinin avukatı olan davacı ile yaptığı görüşmede davacının kendisine sarf ettiği sözler üzerine davacıdan şikâyetçi olmuş, şüpheli hakkında soruşturma yürütülmüş ve yapılan yargılama sonucunda şüphelinin beraatine karar verilmiştir. Bunun üzerine bahsi geçen avukatın açtığı manevi tazminat davası sonucunda Asliye Hukuk Mahkemesi, haksız ve kötü niyetli şikâyetle bulunduğu gerekçesiyle başvuru aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir.

41. Eldeki başvuruda davacı, başvuru hakkında kendisine iftira attığı iddiasıyla da şikâyetçi olmuş ve aynı suçtan başvuru yargılaması yapılmıştır. Konya 11. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan değerlendirmede başvuru işlenmediğini bildiği bir suç için suç duyurusunda bulunduğunun kabulünün mümkün olmadığı belirtilerek üzerine atılı suç işlemediği kanaatiyle beraatine karar verilmiştir. Bu karar istinaf incelemesi sonucunda kesinleşmiştir (bkz. § 12).

42. Başvuruya konu şikâyet dilekçesinde kullandığı ifadelere bakıldığında ise başvuru, davacı ile arasında yaşanan telefon görüşmesine (bkz. § 6) istinaden suç duyurusunda bulunmuştur. Bu şikâyetinde başvuru; davacının kendisine yönelik olarak sadakatsiz davranışları olduğuna dair delilleri bulunduğunu ve belirtilen koşullarda anlaşma yapmaması hâlinde çalıştığı kurumun bağlı olduğu bakanlığa bu delilleri sunacağını, böylelikle mesleğinden olacağını söylediğini (bkz. § 5) ifade etmiştir.

43. Başsavcılık, şikâyet dilekçesinde yer alan olgulara ilişkin uzman incelemesi yaptırmış; bunun sonucunda Seydişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamede

davacının üzerine atılı suçlardan (bkz. § 7) cezalandırılması talep edilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda davacı hakkında beraat kararı verilmiştir.

44. Somut olayda davacı -bilirkişi raporuna yansıdığı şekliyle- görülen boşanma davasına ilişkin olarak başvurunun evlilik birliği içinde kusurlu davranışları olduğuna dair elinde deliller bulunduğunu, bu delillerin Milli Eğitim Bakanlığına intikal etmesi hâlinde bunun başvurunun mesleğine olumsuz etkileri olacağını söylediğinde kuşku yoktur (bkz. § 6). Bu durumda başvurunun söz konusu ifadeleri suç duyurusunda belirttiği şekilde anlamlandırılmasının ve bu şekilde şikâyetine konu etmesinin objektif olarak savunulabilir bir amaca hizmet etmediği söylenemez. Diğer bir ifadeyle iddia dokunulmazlığı için gerekli olan emarelerin somut olayda var olduğu anlaşılmaktadır.

45. İkinci olarak başvurunun suç duyurusu dilekçesindeki ifadelerinin davacıyla aralarındaki uyuşmazlık konusuyla ilgili olmadığı yahut uyuşmazlığın çözümüne katkısı olmadığı da söylenemez zira başvurunun şantajı maruz kaldığı iddiasının çözümündeki esaslı delilin davacının başvurucuya söylediği ifadeler olduğunda kuşku yoktur.

46. Son olarak değerlendirilmesi gereken husus ise başvurunun suç duyurusunda ileri sürdüğü iddiaların sırf davacıya zarar vermek amacıyla kullanıp kullanmadığıdır. Davacı hakkındaki beraat kararı gerekçesinde başvurunun sırf davacıya zarar vermek amacıyla hareket ettiği gibi bir tespit olmayıp, sadece davacının üzerine atılı suç unsurlarının olayda oluşmadığının belirtilmesiyle yetinilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda başvurunun sırf davacıya zarar vermek amacıyla nasıl hareket ettiğinin başvuru aleyhine tazminata hükmedilen yargılamada ortaya konulması gerektiği açıktır. Tazminat davasında ise yargı makamları başvurunun amacının davacıya zarar vermek olduğunu değerlendirmekle birlikte bu değerlendirmeyi davacının bu yönde beyanı bulunmadığını iddia etmesi ile davacı hakkındaki beraat kararına dayandırmakla yetinmiştir. Buna karşılık başvurunun boşanma davasıyla ilgili olan bir delilin meslek hayatına yönelik tehlike arz edecek şekilde kullanılabileceğinin, üstelik bir avukat tarafından söylenmesinin yarattığı endişeyle şikâyet hakkını kullanmış olma olasılığı ise değerlendirme konusu yapılmamıştır. Bu hâliyle somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak başvurunun salt davacıya zarar vermek amacıyla şikâyet hakkını kullandığının ortaya konulmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

47. Sonuç olarak başvurunun iddia dokunulmazlığı kapsamındaki ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen ölçütlerine göre dengeleme yapması gereken yargı makamlarının başvuru aleyhine tazminata hükmederken yalnızca davacı lehine sonuçlanan ceza yargılaması kararına dayandıkları görülmüştür. Söz konusu beraat kararında ise anılan dengeleme ölçütlerini karşılayacak bir değerlendirme bulunmamaktadır. Oysa başvuru tarafından şikâyet edilen davacının ceza yargılaması sonucunda beraatine hükmedilmesinin başvurunun şikâyetini kendiliğinden haksız ve hukuka aykırı hâle getirdiğini söylemek ya da suç duyurusunu sırf davacıya zarar vermek kastıyla yaptığını kabul etmek mümkün değildir. Dolayısıyla yargı makamlarının başvurunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarını ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklamadıkları sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı söylenemez.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

49. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/700, K.2022/383) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru şikayet hakkının kullanılması nedeniyle tazminat ödemeye mahkum edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurunun Anayasa'nın 26.maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, eşine karşı boşanma davası açmış, söz konusu davada başvuru ile eşini temsil eden avukat arasında geçen görüşme başvurunun telefonunda yüklü bir program aracılığı ile kayıt altına alınmış, daha sonra başvurunun şikayeti nedeniyle avukat hakkında hakaret, basit tehdit, şantaj suçlarından dava açılmış, Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda avukatın atılı suçları işlemediği gerekçeleri ile hakkında beraat kararı verilmiş ve bu karar İstinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvuru tarafından şikayet edilen avukat, başvuru hakkında şikâyet hakkının kötüye kullandığı gerekçesi ile asliye hukuk mahkemesinde tazminat davası açmış, söz konusu davada başvuru aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Yerel mahkeme gerekçesinde, davalının kasıtlı olarak davacıyı şikayet ettiği, şikayet hakkını kötüye kullandığı, soruşturma ve kovuşturma aşamalarının yaklaşık 4 yıl sürdüğü, bu nedenlerle davalının kişilik haklarının zarar gördüğünü belirtmiştir. Bu karar da İstinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiş, bunun üzerine başvuru, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuru, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında incelendiğinde, söz konusu maddede *"başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması"* gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtilmiştir. Türk Medeni Kanununun 24. maddesinde *"Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir"* ve aynı Kanunun 25. maddesinde ise, *"Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır"* düzenlemelerine yer verilmiştir. Yine Türk Borçlar Kanununun 58. maddesine göre ise, *"Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevî zarara karşılık manevî tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir"*. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun kişilik haklarının korunmasına yönelik yukarıda yer verilen düzenlemeleri Anayasanın 26. maddesi uyarınca kanunilik ölçütünü karşılamaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması ilk derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığının incelemektir. Mahkemece, deliller toplanarak değerlendirilmiş ve davalının avukat olduğu, soruşturma ve kovuşturma sürecinin uzun sürdüğü, bu nedenle davalının kişilik hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Somut olayda çoğunluk tarafından, başvurunun yapmış olduğu açıklamalar nedeniyle hürriyeti bağlayıcı veya başka bir adli ceza ile cezalandırılmadığı da nazara alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki benzer başvurularda adli yargı mahkemelerinin kararlarını değerlendirirken ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların niteliğine ve kapsamına da bakmakta, bireysel başvuruya konu olan yargı kararının hürriyeti

bağlayıcı bir ceza veya tazminat öngörmesi arasında önemli bir fark bulunduğunu belirterek değerlendirilmenin bu bağlamda yapılmasını gerektiğini ifade etmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin Mustafa Tepeli başvurusunda önceki içtihatlara atıf yapılarak bu husus açıkça vurgulanmıştır. "...22. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olduğu hâllerde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2). B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). 23....Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi, devletin maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamanın mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35)...". (Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017).

Manevî tazminat, kişilik haklarının hukuka aykırı şekilde ihlal edilmesi nedeniyle duyulan üzüntü ve kederin hafifletilmesine yönelik bir "giderim" olup, ceza hukuku yaptırımı değildir. Çoğunluk görüşünde manevî tazminatın bu işlevi nazara alınmamıştır. Kaldı ki, başvuruçunun kamuda öğretmen olarak çalıştığı nazara alındığında hükmedilen manevî tazminat tutarının ölçsüz olduğu ya da başvuruçuya aşırı bir külfet yüklediği de söylenemez.

Bu nedenlerle, başvuruçunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Ömer ÇINAR